

A MAGYAR KIRÁLYSÁG ELSŐ TÉRKÉPI MEGJELENÉSE 14. SZÁZADI PORTOLÁN TÉRKÉPEKEN

IRÁS KRISZTINA

FIRST REPRESENTATIONS OF HUNGARY
ON 14TH CENTURY PORTOLAN CHARTS

Abstract

From the beginning of the 14th century to the late 18th century, portolan charts were used in navigation. Their content was limited to coast lines and ports, covered by a net of rhumb lines. On most charts, by its Adriatic ports, the Hungarian Kingdom is presented, too. Some of the portolan charts were rather used in decision making of sovereigns and merchants. These rare pieces contain a number of geographical information on inner lands of the continents that are basically names of states and towns. The charts of Angelino Dalorto (Dulcert), as they were prepared in 1325/1330 and 1339, are among the earliest known pieces of the kind. They give a relatively detailed representation, among others, of the Hungarian Kingdom of the period. They recorded dozens of geographical names (mainly towns, rivers and islands) of the Carpathian Basin, so these two charts provide an original, 14th century representation of Hungary. These two charts show the results of the foreign policy of King Charles I of Hungary. By the analysis of the toponymy, we are able to reproduce the trade routes that crossed the Hungarian Kingdom and linked the Mediterranean to Central and Northern Europe and looking at the dense hydrography, that is an unusual feature on this map type, we can have a picture of what rivers were considered as potential waterways.

Keywords: trade routes; 14th century; Hungary; Angelino Dalorto; portolan charts

Bevezetés

A késő középkor mozgalmas évszázadai alatt az európai államok átfogó gazdasági és társadalmi fejlődésen mentek keresztül. Ennek során a mezőgazdaság és az ipari tevékenység növekvő termelése, a városok és a polgárság fejlődése a kereskedelem élénkülését, valamint a szállított áruk mennyiségének nagyarányú növekedését idézte elő. A gazdasági terjeszkedés igénye Észak-Afrika és a Kelet államai felé fordította a figyelmet. A Földközi-tengeren zajló kereskedelem megélénkült. Az új típusú kereskedelmi hajók megjelenése és az új biztonságos hajózási útvonalak keresése felgyorsította a tengeri hajózás fejlődését. A magyar uralkodók nem törekedtek tengerek és ismeretlen kontinensek meghódítására, mégis közvetett módon a Magyar Királyság is részese volt e folyamatoknak.

A 13. és a 14. században a tengerjáró nemzetek körében kulcsfontosságú lett a hajózási útirány alapos megtervezése, ugyanakkor az egyre hosszabb tengeri utakon elengedhetlenné vált a pontos tájékozódás lehetősége. A navigáció a környezet, elsősorban a tengerpartok valóságnak megfelelő, pontos ábrázolását igényelte. A legrégebbinek tartott hajózási (portolán) térkép, az 50 x 150 cm-es ún. *Carte Pisane* a feltételezések szerint a 13. század végén készült, készítője ismeretlen. Már ezen a térképen is látható, hogy a földfelszín részleteit a korszak legfejlettebb tudományos módszereivel jelenítették meg. A portolán térképek közös jellemzője a korabeli térképekhez képest szokatlan földrajzi pontosság és a névanyagban gazdag, rendkívül részletes partvonalarajz. A navigáció szempontjából érdektelen belső szárazföldi területek a legtöbb térképen többnyire üresen maradtak, de fennmaradtak olyan térképek is, amelyek sajátos módon, a tengerektől távol eső országokat is

ábrázolták. Ezek a térképek már a készítésük idején értékes műalkotásoknak számítottak, így rendszerint uralkodók vagy gazdag hajótulajdonosok birtokában voltak.

Napjainkban a portolán térképek igen fontos történeti forrásanyagként számítanak, hiszen a 14. és 15. századi Európa tengerjáró népeinek térbeli érdeklődéséről, információszükségletéről adnak képet, ugyanakkor értékes adatokat tartalmaznak a korabeli nemzetközi gazdasági és kereskedelmi kapcsolatokról is. Adriai kikötővárosai révén a Magyar Királyság egy részét szinte minden portolán térképen feltüntették. Zengg, Szentgyörgy, Zára, Šibenik, Skradin és Nin a szorosban egymást követő településnevek között *segna*, *s. gyorgy*, *zara*, *sebenico*, *scardona* és *nona* formában jelenik meg. A szárazföldek belső területeit is ábrázoló térképeken több magyar várossal együtt a Kárpát-medence nagyobb folyói is megjelennek.

Külföldi kereskedők a Magyar Királyságban

A 14. század első fele a Magyar Királyság történetében jelentős időszak volt. 1309-ben királlyá választották I. KÁROLYT (ismertebb néven KÁROLY RÓBERTET), az Árpád-ház és a nápolyi Anjou-ház leszármazottját (*1. ábra*), aki hatalma megszilárdítása után figyelmét az ország külpolitikájának megreformálására fordította. 1342-ig tartó uralkodása idején főként a gazdaság megerősítésére törekedett, amelynek egyik alapfeltétele a szomszédos államokkal folytatott kereskedelem felélénkítése volt (HÓMAN B. – SZEKFI GY. 1939). Első lépésként 1316-ban oltalomlevelet adott a dél felől érkező kereskedőknek, majd 1318-ban a bécsi kereskedőknek is, ezáltal jelentősen megkönnyítette a Velencéből, Firenzéből, Észak- és Nyugat-Európából érkező kereskedők átutazását a Kárpát-medencén. E két rendelkezés következtében az ország útjain felpetrezdült a forgalom, a fő közlekedési útvonalak kereskedelmi útvonalakká váltak.

1. ábra I. KÁROLY ábrázolása a Képes Krónika egyik miniatúráján, 1360 körül. A címerpajzs a 15. század végéig látható a portolán térképeken. *Forrás:* In: TRINGLI I. 1999.

Figure 1 KING CHARLES I in the miniature of Képes Krónika (Illustrated Chronicle), c. 1360. On portolan charts, his coat of arm represents the Hungarian Kingdom until the end of the 15th century. Source: After TRINGLI, I. 1999.

Magyarországon ugyanúgy, mint egész Európában, a 13. századtól kezdve a nagyobb városok, egyben főbb kereskedelmi központok árumegállító jogot kaptak az uralkodótól. Ennek értelmében a külföldi, valamint a külföldre utazó magyar kereskedők kötelesek voltak a fő útvonalakon közlekedni, az árumegállító joggal rendelkező városokba betérni, és ott vásárt tartani. Ennek következményeként az árumegállító joggal rendelkező városok rendszeres nagy jövedelemhez jutottak, ami felgyorsította a települések társadalmi-gazdasági fejlődését. A magyar városok közül legkorábban Buda, Győr és Pozsony kapta meg ezt a jogot. Buda ezen joga és kiváló földrajzi helyzete révén nemcsak az ország gazdasági központja, hanem a Kárpát-medencén keresztülfutó nemzetközi útvonalak legfontosabb állomása is lett.

A 13. és a 14. században az észak-itáliai városállamok éppen olyan élénk kereskedelmet folytattak Magyarországgal, mint Franciaországgal vagy Flandriával. A firenzei és velencei kereskedők az Alpok vonulatait megkerülve, a Kárpát-medencét átszelő utakon és folyókon jutottak el a közép-európai piacokra (GYÖRFFY Gy. 1984). Célállomásuk a két legnagyobb központi város, Buda és Bécs volt, amelyekhez számos kisebb településen keresztül vezetett az út. A kereskedők értékes, főként a Távol-Keletről származó termékeket, elsősorban textíliákat, prémeket, fűszereket, drágaköveket és ékszereket szállítottak. Az egzotikus, drága holmik magas áron keltek el, így a rájuk kivetett útvám is sokkal magasabb volt, mint az olcsóbb, hétköznapi termékek esetében. Bécs felől német és németalföldi kereskedők is érkeztek, áruik nagy részét a tömeghasználatra alkalmas posztó és vászon tették ki. Luxuscikkeket (finom szöveteket, kárpitokat) is hoztak magukkal, habár a velenceieknél sokkal kisebb mennyiségben.

A Magyarországról nyugatra irányuló kereskedelmet nagymértékben nehezítette Bécs árumegállító joga. Ezért 1335-ben a visegrádi királytalálkozón a cseh, a lengyel és a magyar uralkodó megegyezett abban, hogy a kereskedők új, Bécset elkerülő útvonalon közlekednek (BERTÉNYI I. 1987).

Magyar földrajzi nevek Angelino Dalorto térképein

A béke megszilárdulása és a kereskedők oltalomlevelei révén az északi és déli termékek immár nehézségek nélkül áramolhattak a kedvező földrajzi adottságokkal bíró Kárpát-medencén keresztül. Ennek következtében az európai kereskedelmi útvonalak részeként a magyarországi település- és folyóhálózat fontosabb elemei is felkerültek a korabeli térképekre (2. ábra). Ezek közül a Kárpát-medence földrajzi viszonyait ábrázoló legrégebbi ismert példányokat a 14. század első felében tevékenykedő ANGELINO DALORTO (más néven DULCERT) készítette. A mester genovai származású volt, de Mallorcán, Palma városában élt és dolgozott (CAMPBELL, T. 1987). Csak két térképe maradt fenn, 1325/1330-ból és 1339-ből, de grafikai sajátosságai alapján még egy név és évszám nélküli térképet is neki tulajdonítanak. DALORTO munkái a portolán térképek azon csoportjába tartoznak, amelyeket nem a tengeren, hanem a szárazföldön, a szállítmányok útvonalának megtervezésekor használtak. E komoly döntések meghozatalához a kontinensek belső területeinek bizonyos mértékű ábrázolására is szükség volt. A szárazföldekre vonatkozó ismereteket különféle finom rajzolatú, színezett, sőt helyenként aranyozott rajzokkal, miniatúrákkal jelenítették meg, ugyanakkor a partvonalakat és a kikötővárosokat a hajókon használt térképek egyszerű, funkcionális módján rajzolták meg. Ezért ezek a térképek nem csak informatívak, hanem dekoratívak is.

A portolánkészítés hagyományai szerint a Földközi-tengertől északra elhelyezkedő területek és települések nevei, így a magyar település- és tájnevek, délre tájoltak. Ezt az elrende-

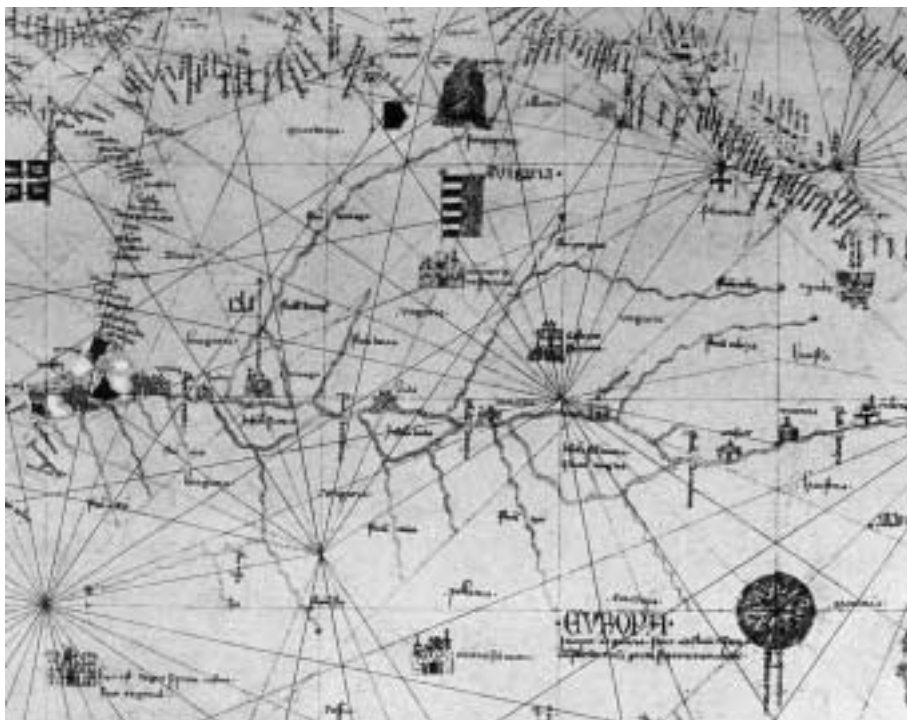

2. ábra A középkori Magyarországot átszelő fontosabb kereskedelmi útvonalak. 1 – Jelenlegi országhatár; 2 – történelmi országhatár; 3 – kereskedelmi útvonal; 4 – településnév; 5 – településnév a portolán térképein; 6 – település DALORTO térképein; 7 – egyéb fontos települések a kereskedelmi útvonalak mentén.
 Forrás: Szerk. IRÁS K., BERTÉNYI I. 1987 nyomán.)

Figure 2 Main trade routes crossing the Hungarian Kingdom. 1 – present boundary; 2 – historical boundary; 3 – trade route; 4 – present name of a settlement; 5 – name of a settlement as on DALORTO's charts; 6 – settlement recorded on DALORTO's charts, 7 – other major settlements along the trade routes.
 Source: Ed. by IRÁS, K., after BERTÉNYI, I. 1987.)

zést követik az idetartozó kiegészítő szövegek is. A magyar névanyag nagy változatosságot mutat, a legtöbb település latin névalakkal (pl. *agria* – Eger, *jaurim* – Győr), vagy a név teljes latin fordításával (pl. *castrum ferro* – Vasvár) van feltüntetve. Néhány név (*buda*, *lipto*) megmaradt az eredeti magyar formájában. Külön csoportot alkotnak azok a nevek, amelyek az eredeti formákat mutatják, de a magyar helyesírás szempontjából helytelen alakban (pl. *caseg* – Kőszeg). Ezek a nevek valójában a latin nyelv kiejtési szabályai szerint kerültek fel a térképre. A Kárpát-medence névanyagának e rövid elemzéséből is látható, hogy a mai gyakorlattal ellentétben, kevésbé volt fontos a településnevek pontos és a helyi használatnak megfelelő megírása (IRÁS K. 2007).

DALORTO 1325/1330-ban készített térképén (3. ábra) a szárazföld belső területeinek ábrázolása a hagyományos portolán térképekhez képest igen részletes, ezért a magyar történeti kutatások számára igen jelentős adatforrás lehet. Az ország neve, VNGARIA, négy egymástól távol eső helyen van feltüntetve, így a közép-európai régiót majdnem teljes egészében a Magyar Királyság foglalja el. Habár ebben a korszakban Magyarország volt Közép-Európa legnagyobb állama, a térképen látható területi kiterjedés a valóságos méreténél jóval nagyobbak mutatja az országot. Ugyanakkor a szomszédos országokat a nevük feltüntetése mellett sokkal kevesebb településsel jelölték. Ez a területi felnagyítás és a részletekben gazdag ábrázolás arra utal, hogy a 14. század első évtizedeiben a figyelem a dinamikus és gyorsan fejlődő gazdasággal rendelkező Magyarországra irányult.

3. ábra DALORTO 1325/1330-ban készített portolán térképének Magyarországot ábrázoló részlete. Teljes méret 66 x 107 cm. Corsini hercegi magángyűjtemény, Firenze. Forrás: In: KAMAL, Y. 1939.
 Figure 3 Hungary on portolan chart of DALORTO from 1325/1330. Original size 66 x 107 cm. Prince Corsini private collection, Florence. Source: After KAMAL, Y. 1939.)

A térképen Veszprémnél (*Vespriniun*), a királynék koronázó városánál feltüntették az egyik felében Anjou liliomokkal, a másik felében az Árpád-házi vörös-ezüst sávozással díszített zászlót. Ez a részlet azért érdekes, mert eddig KÁLTI MÁRK Képes krónikájának (1360 k.) az 1312-ben lezajlott rozgonyi csatát leíró 196. fejezetéhez tartozó miniatúrát tekintették I. KÁROLY zászlajának legkorábbi ismert megjelenésének (Képes Krónika 1964; DERCSÉNYI D. 1986), DALORTO térképén azonban ennél 30 évvel korábbi ábrázolást találunk.

A térkép magyar névanyagában három régió, három sziget (ezekből egy, *insula sirmia*, a pontos földrajzi ismeretek hiányából fakadó félreértés), hét város és nyolc folyó nevét találjuk. Ezek mellett további három folyó név nélküli rajza látható. Az ország nevének kívül tehát összesen 21 magyar név jelenik meg a térképen (1. táblázat).

DALORTO 1339-ben készített térképe az előzőnél jóval részletesebben mutatja be a Magyar Királyság területét (4. ábra), amiből arra lehet következtetni, hogy a két térkép elkészítése között eltelt évek alatt nagymértékben megnőtt a Magyarországra érkező és az országon áthaladó forgalom. I. KÁROLY zászlója átkerült *Alba Real*, azaz Alba Regia városhoz, amely gazdag királyi város, valamint a magyar királyok hagyományos koronázó és temetkezési helye volt. A térkép magyar névanyagában három régió, két sziget (*insula sirmia* itt is helytelen) és 18 város mellett tizenegy folyó nevét és rajzát is megtaláljuk. Az ország nevének kívül tehát összesen 34 magyar földrajzi név jelenik meg a térképen (2. táblázat).

Mindkét térképen felismerhető a földrajzi nevek egyszerűbb kategorizálása. Az egyes csoportok megkülönböztetésére jól elkülöníthető színeket használtak: a települések, a

területnevek és az országok nevét vörös színnel, a folyók és a szigetek nevét feketével írták fel. Valamennyi feltüntetett város a kötelező vásártartás mellett kiemelkedő egyházi és gazdasági központ vagy fontos stratégiai hely volt, de a térkép szerzője ezekre nem tett semmilyen utalást. A városok egyforma, sematikus rajzokkal vannak jelölve, s a tornyokon látható kereszt csak annyit jelez, hogy a lakosság a keresztény vallás híve.

1. táblázat – Table 1

Magyar földrajzi nevek DALORTO 1325/30-ban készített portolán térképén.

A táblázat nem tartalmazza az adriai kikötők felsorolását.

Hungarian geographical names on the 1325/1330 portolan chart of DALORTO.

Adriatic ports of the Hungarian Kingdom are not listed in this table.

Névtípus	Az 1325/30-ban készített térképen látható névalak	A mai hivatalos névalak
<i>Ország</i>	ungaria (négy helyen)	Magyarország
<i>Terület</i>	pannonia	Dunántúl és Kelet-Ausztria
	regio septem castra ... erguiul	Erdély
	sclauonia	Szlavónia
<i>Település</i>	arusuar	Oroszvár (Rusovce, Szlovákia)
	buda	Buda
	camarun	Komárom
	castrum ferrum	Vasvár
	civitas vespriniun	Veszprém
	drinago	Drinavár (nem azonosítható település vagy vár a Drina vagy a Száva partján)
	jaurinon	Győr
<i>Sziget</i>	insula buda	Feltehetően a Csepel-sziget
	insula santa maria dicitur magna	Csallóköz
	insula sirmia	Szerémség
<i>Folyó</i>	Flu (1)	?
	Flu (2)	?
	Flu (3)	?
	Flu danubius (négy helyen)	Duna
	Flu drauo	Dráva
	Flu drinago	Száva
	Flu pingua	Pinka
	Flu raba	Rába
	Flu rabza	Rábca
	Flu seo	Sajó
	Flu tisia	Tisza
<i>Összesen</i>	22 + 3	

A térképek további érdekessége, hogy DALORTO munkáin látható Erdély első térképi ábrázolása. Az országrész *Regio Septem Castra* néven jelenik meg, de az 1325/1330-ban készített térképen az *erguiul* szó is olvasható. A felirat mellett mindkét térképen látható

4. ábra DALORTO 1339-ben készített portolán térképének Magyarországot ábrázoló részlete. Teljes méret 75 x 102 cm. Bibliothèque Nationale de France, Párizs, C. Pl. Ge B 696 Rés. Forrás: In: GIL, J. 2001.
 Figure 4 Hungary on portolan chart of DALORTO from 1339. Original size 75x102 cm. Bibliothèque Nationale de France, Paris, C. Pl. Ge B 696 Rés. Source: In: GIL, J. 2001.

a hét vár (Szeben, Újegyház, Szászváros, Kőhalom, Szerdahely, Segesvár és Szászsebes) egyszerű rajza, először egy blokkban, később elkülönítve. Az 1339-es térképen Erdély területén hosszabb felirat látható: *hec est pa(r)s tra(n)ssilvania, q(uae) a theotonicis diuit(ur) / septe(m) cast(r)a ungar(i) u(t) voca(n)t ip(s)a(m) ergiul*, amely a következőt jelenti: *ez a transzilvániai rész, amelyet a németek septem castrának neveznek, amiként a magyarok ugyanezt Ergiulnak* (ZSUPÁN EDINA fordítása). Emellett mindkét térképen szerepel a *pannonia* régiónév, amely a Római Birodalom határ menti provinciájának nevéből maradt fenn. A név még a középkorban is a Dunántúlt és Ausztria keleti részét jelölte, ezzel szemben a térképen a felirat Béctől nyugatra, az Alpok vonulatának helyére került. *Pannonia*, mint földrajzi név a középkorban már nem volt használatban. A köztudat azonban megőrizte ezt a nevet, mert történelmi és irodalmi művekben gyakran előfordult Magyarország szinonim megnevezéseként. A régi latin névalak egy település esetében is fennmaradt. *Sirmia* neve a 14. században már Szávaszentdemeter volt (GYÖRFFY GY. 1984), mégis valószínű, hogy a külföldi utazók számára a római megnevezés volt közzismert.

A történelmi Magyarországot ábrázoló más térképekhez hasonlóan a DALORTO által készített térképeken is megfigyelhető a Kárpát-medence területének helytelen tájolása. A Duna észak–déli irányú futása helyett ezeken a térképeken a Ptolemaiosztól örökölt és rendszeresen ismételt, helytelen kelet–nyugati irányban futó folyó látható. Mivel minden térképi elem elhelyezését a folyóhálózat rajzolata határozta meg, ezért az egész medence abszolút tájolása is helytelen, de a települések egymáshoz viszonyított elhelyezkedése többnyire a valóságot tükröző. Ebből arra lehet következtetni, hogy a kartográfushoz eljutó leíró információ helyes volt, de nem volt pontos csillagászati mérési adatokra vagy iránytűvel végzett iránymeghatározásra alapozva. A térképek másik szembetűnő sajátossága a szokatlanul részletes vízrajz, bár a folyók feltüntetése mai szemmel nézve vázlatos, és a folyásirány sok esetben helytelen, vagy nem egyértelmű. Mégis ezek a hidrográfiai adatok

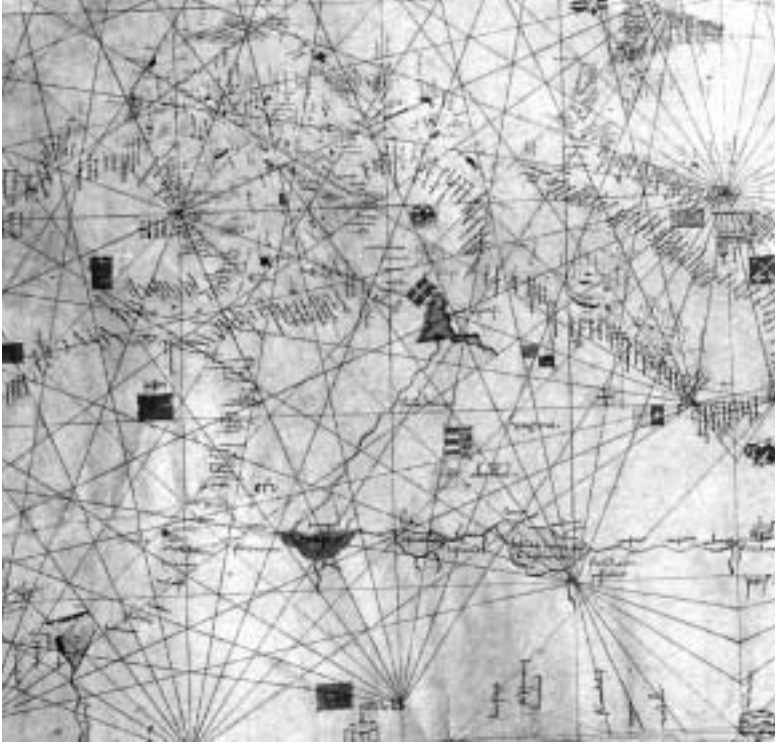
Magyar földrajzi nevek DALORTO 1339-ben készített portolán térképén.
 A táblázat nem tartalmazza az adriai kikötők felsorolását.
 Hungarian geographical names on the 1339 portolan chart of DALORTO.
 Adriatic ports of the Hungarian Kingdom are not listed in this table.

Névtípus	Az 1339-ben készített térképen látható névalak	A mai hivatalos magyar és külföldi névalak
<i>Ország</i>	ungaria	Magyarország
<i>Terület</i>	panonia	Dunántúl és Kelet-Ausztria
	regio septem castra	Erdély
	sclauonia	Szlavónia
<i>Település</i>	agria	Eger
	alba real	Székesfehérvár
	arusuar	Oroszvár (Rusovce, Szlovákia)
	bact vagy bach	Vác
	buda	Buda
	caseg	Kőszeg
	casma	Csázma (Čazma, Horvátország)
	castrum ferrum	Vasvár
	drinago	Drinavár (nem azonosítható település vagy vár a Drina vagy a Száva partján)
	jaurím	Győr
	lipto	Liptóvár (Liptovsky Mikuláš, Szlovákia)
	mosenon	Moson (ma Mosonmagyaróvár)
	pingua	Körmend?
	posonium	Pozsony (Bratislava, Szlovákia)
	sirmia	Szávaszentdemeter (Sremska Mitrovica, Szerbia)
	strigonium	Esztergom
	temisuar	Temesvár (Timișoara, Románia)
	trincin vagy trinchin	Trencsén (Trenčín, Szlovákia)
<i>Sziget</i>	insula jaurim magna dic.	Csallóköz
	insula sirmia	Szerémség
<i>Folyó</i>	Flu danoyo vagy danoya	Duna
	Flu draua	Dráva
	Flu drinago	Száva
	Flu pingua	Pinka
	Flu raba	Rába
	Flu rabeza vagy rabcza	Rábca
	Flu sar	?
	Flu sar	Lajta
	Flu seo	Sajó
	Flu tissia	Tisza
	Flu visla?	?
<i>Összesen</i>	35	

teszik a térképeket különösen értékessé, mert arra utalnak, hogy a térkép használóit nem csak a tengeri, hanem a folyami közlekedés lehetőségei is érdekelték.

Az ANGELINO DALORTÓnak tulajdonított harmadik térkép kevesebbet mutat az Óvilágból és a szárazföld belső területeiről, mint a két másik Dalorto-térkép, azonban a Duna folyásának rajzolata, a három sziget alakja és a nevek írásmódja mind a három térképen azonos. Ezen a térképen is a Magyar Királyság az egyetlen részletesen bemutatott ország (5. ábra). A magyar névanyagban az ország megnevezése, két folyó (Duna, Száva) és nyolc város (Oroszvár, Moson, Győr, [Székes] Fehérvár, Pozsony, Buda, Szávaszentdemeter és „Drinago”) szerepel. Ezek fele az 1325/1330-as térképen is látható, az 1339-es térképen pedig mindegyiket megtaláljuk.

5. ábra DALORTÓnak tulajdonított térkép Magyarországot ábrázoló részlete. 14. század első fele. Teljes méret 52 x 102 cm. British Library, Add. MS 25691. Forrás: British Library.

Figure 5 Hungary on anonymous portolan chart from the first half of the 14th century, attributed to DALORTO. Original size 52 x 102 cm. British Library, Add. MS 25691. Source: British Library.

Összefoglalás

A bevezetésben vázolt történelmi változások lenyomata jól látható formában fennmaradt a korabeli Európa térképeken, amelyek között különleges ritkaságok a kereskedelmi és hajózási célokat szolgáló portolán térképek. I. Károly külkereskedelmi politikájával és az európai vámrendszer bevezetésével megerősítette Magyarország nemzetközi kereskedelemben elfoglalt pozícióját, amit a vizsgált Dalorto-térképek jól tükröznek. Ezek a tér-

képek azért is különösen fontosak, mert a vízhálózat és a kereskedelmi útvonalak mentén fekvő települések feltüntetésével elsőként adnak valós, habár pontatlan képet Magyarország földrajzi viszonyairól. A Magyar Királyságot részletesen bemutató portolán térképek csak a 14. századból maradtak fent. A későbbiekben a magyar vonatkozású információ mennyisége jelentősen lecsökkent, aminek egyik oka lehet, hogy a részletes, díszes térképek elvesztek az idők során, a változást azonban Közép-Európa külpolitikai és Magyarország belpolitikai eseményei is okozhatták. A 15. század első felében a török seregek előretörése a Balkánon és később Magyarországon megnehezítette, vagy lehetetlenné tette a korábbi diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatokat, valamint az átmenő forgalom fenntartását.

IRÁS KRISZTINA

ELTE IK Térktudományi és Geoinformatikai Tanszék, Budapest

iras@map.elte.hu

IRODALOM

- BERTÉNYI I. 1987: Magyarország az Anjouk korában. – Gondolat, Budapest. 282 p.
- CAMPBELL, T. 1987: Portolan charts from the late thirteenth century to 1500. – In HARLEY, J. B. – WOODWARD, D. (szerk.): The history of cartography 1. Cartography of prehistoric, ancient and medieval Europe and the Mediterranean. – University of Chicago Press, Chicago. pp. 371–463.
- DERCSÉNYI D. 1986: A Képes Krónika és kora. – In: Képes Krónika. Pro Memoria, Európa Könyvkiadó, Budapest. pp. 383–457.
- GIL, J. 2001: As Ilhas Imaginárias. – Oceanos 46. Comissão Nacional para as Comemorações dos Descobrimentos Portugueses, Lisboa. pp. 11–24.
- GYÖRFFY GY. 1984: Államszervezés. – In: SZÉKELY GY. (főszerk.): Magyarország története 1. Akadémiai Kiadó, Budapest. pp. 717–834.
- HÓMAN B. – SZEKFŰ GY. 1939: Magyar történet 2. – Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest. 694 p.
- IRÁS K. 2007: Hungary on two portolan charts by Angelino Dulcert (1325/30, 1339). – Imago Mundi 59. 2. pp. 223–231.
- KAMAL, Y. 1939: Monumenta cartographica Africae et Aegypti 4. 1.: Époque des portulans, suivie par l'époque des découvertes. – Kairó. 113 p.
- KÉPES KRÓNKA 1964: Hasonmás kiadás, képkötet. – Magyar Helikon, Budapest. 146 p.
- TRINGLI I. 1999: Történelem. – In SZENTPÉTERI J. (főszerk.): Magyar Kódex 2. Kossuth Kiadó, Budapest. pp. 7–79.